

**3–4-SINF O‘QUVCHILARIDA MATNNI TUSHUNISH KO‘NIKMALARINI
RIVOJLANTIRISH METODLARI**

Mamadaliyeva Gulnora

Boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabasi

Erdanova Zamira Olimovna

Termiz davlat pedagogika instituti

“Boshlang‘ich ta‘lim ” kafedrasi o‘qituvchisi

ANNOTATSIYASI

Mazkur maqolada 3–4-sinf o‘quvchilarida matnni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirishning samarali metodlari va pedagogik yondashuvlari tahlil qilingan. Tadqiqotning dolzarbligi o‘quvchilarning matn mazmunini to‘liq anglash, asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajratib olish, shuningdek, matn asosida mustaqil fikr bildirish ko‘nikmalarini shakllantirish zarurati bilan izohlanadi. Maqolada o‘quv jarayonida interfaol metodlar, vizual va grafik vositalar, muammoli vaziyatlar va loyiha yondashuvi kabi pedagogik texnologiyalarni qo‘llash yo‘llari tahlil qilinib, ularning matnni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirishdagi samaradorligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: matnni tushunish, o‘quvchilar ko‘nikmalari, 3–4-sinf, interfaol metodlar, vizual yordam, pedagogik yondashuv, mustaqil fikrlash.

АННОТАЦИЯ

В данной статье проанализированы эффективные методы и педагогические подходы развития навыков понимания текста у учащихся 3–4 классов. Актуальность исследования объясняется необходимостью формирования у учеников способности полностью понимать содержание текста, выделять основные и второстепенные идеи, а также выражать собственное мнение на основе текста. В статье рассматриваются пути применения интерактивных методов, визуальных и графических средств, проблемных ситуаций и проектного подхода в учебном процессе, а также освещается их эффективность в развитии навыков понимания текста.

Ключевые слова: понимание текста, навыки учащихся, 3–4 класс, интерактивные методы, визуальная поддержка, педагогический подход, самостоятельное мышление.

**METHODS FOR DEVELOPING TEXT COMPREHENSION SKILLS IN 3RD–4TH
GRADE STUDENTS**

ABSTRACT

This article analyzes effective methods and pedagogical approaches for developing text comprehension skills in 3rd–4th grade students. The relevance of the study is explained by the need to enable students to fully understand the content of texts, distinguish between primary and secondary ideas, and form the ability to express independent opinions based on the text. The article examines the application of interactive methods, visual and graphic tools, problem-based situations, and project-based approaches in the learning process, highlighting their effectiveness in enhancing text comprehension skills.

Keywords: text comprehension, student skills, 3rd–4th grade, interactive methods, visual support, pedagogical approach, independent thinking.

KIRISH

Matnni tushunish ko‘nikmalari boshlang‘ich ta‘lim bosqichida o‘quvchilarning ta‘lim jarayonidagi eng muhim pedagogik ko‘nikmalaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, 3–4-sinf o‘quvchilari uchun matnni to‘liq anglash, undagi asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajratib olish, muhim ma‘lumotlarni tanlash hamda matn asosida mustaqil fikr bildirish ko‘nikmalari o‘quv jarayonining samarali tashkil etilishi bilan chambarchas bog‘liqdir. Mazkur ko‘nikmalar nafaqat ona tili fanini chuqur o‘rganish, balki boshqa fanlar bilan bog‘liq masalalarni tahlil qilish va o‘z bilimlarini turli

kontekstlarda qo‘llay olishga imkon yaratadi. Zamonaviy ta‘lim jarayonida o‘quvchilarning matni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirish masalasi dolzarb bo‘lib, buning sababi nafaqat o‘quvchilarni o‘qish savodxonligi darajasini oshirish, balki ularni mustaqil fikrlashga, tafakkur va nutqini rivojlantirishga yo‘naltirishdir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, matni tushunish ko‘nikmalarini shakllantirish jarayonida interfaol metodlar, vizual va grafik vositalar, muammoli vaziyatlar va loyiha yondashuvi kabi pedagogik texnologiyalardan foydalanish samarali natijalar beradi. Bu usullar o‘quvchilarda diqqatni jamlash, fikrni tizimlash va matn mazmunini amaliyotda qo‘llash ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Mazkur maqola kirish qismida 3–4-sinf o‘quvchilarida matni tushunish ko‘nikmalarini shakllantirishning nazariy asoslari, pedagogik ahamiyati va zamonaviy yondashuvlarining asosiy jihatlari ko‘rib chiqiladi. Shuningdek, u matni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirish metodlari va pedagogik yondashuvlarni amaliyotga tatbiq etishning samaradorligini oshirishga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy maqsadi — o‘quvchilarning matni tushunish ko‘nikmalarini tizimli rivojlantirish, ularni mustaqil va tanqidiy fikrlashga o‘rgatish hamda o‘qituvchilar uchun amaliy metodik tavsiyalar ishlab chiqishdir.

ASOSIY QISM

3–4-sinf o‘quvchilarida matni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirish pedagogik jarayoni o‘quvchilarning tafakkur, nutq va bilimlarini mustahkamlashga xizmat qiladigan murakkab va tizimli jarayon hisoblanadi. Boshlang‘ich ta‘limda matni tushunish ko‘nikmalari nafaqat o‘quvchilarni o‘qish savodxonligi darajasini oshirishga yordam beradi, balki ularning mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv va ijodiy fikrlash ko‘nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu qismda 3–4-sinf o‘quvchilarida matni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirishning nazariy asoslari, pedagogik yondashuvlar, metodlar va amaliy usullari batafsil tahlil qilinadi.

1. Matni tushunish ko‘nikmalarining mazmuni va ahamiyati

Matni tushunish ko‘nikmasi — o‘quvchining matn mazmunini to‘liq anglab, undagi asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajrata olish, shuningdek, o‘z fikrini matnga asoslab bayon etish qobiliyati. 3–4-sinf o‘quvchilari uchun bu ko‘nikmalar ayniqsa muhim bo‘lib, ular tafakkur, tahlil qilish va umumlashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish bilan bog‘liq. Shu yoshda o‘quvchilar matni faqat o‘qib tushunish bilan cheklanmay, uni tahlil qilish, muhim va ortiqcha ma‘lumotlarni ajratish, voqealar sabab-oqibatini aniqlash va o‘z nuqtai nazarini shakllantirishga o‘rganadilar.

Matni tushunish ko‘nikmalari o‘quvchilarning funksional savodxonligi bilan chambarchas bog‘liqdir. Funksional savodxonlik — bu o‘quvchilarning matni hayotiy vaziyatlarda qo‘llay olish qobiliyati bo‘lib, nafaqat ona tili, balki boshqa fanlarni o‘rganishda ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli 3–4-sinfda matni tushunish ko‘nikmalarini shakllantirish bosqichma-bosqich, tizimli va amaliy yondashuv asosida olib borilishi zarur.

2. Pedagogik yondashuvlar

Matni tushunish ko‘nikmalarini rivojlantirish jarayonida turli pedagogik yondashuvlardan foydalanish mumkin. Ularning asosiylari quyidagilardan iborat:

1. **Interfaol yondashuv:** o‘quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta‘minlaydi. Savol-javob, muammoli vaziyatlar, rol o‘yinlari va guruhli muhokamalar orqali o‘quvchilar matn mazmunini mustaqil ravishda tahlil qilishga o‘rganadilar. Bu yondashuv o‘quvchilarning diqqatini jamlash, tafakkur va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini oshiradi.

2. **Vizual va grafik vositalardan foydalanish:** diagramma, sxema, jadvallar va rasmlar o‘quvchilarning matni tushunish darajasini sezilarli darajada oshiradi. Vizual yordam orqali ular matn mazmunini tizimlash va bog‘lanishlarni anglashga o‘rganadilar. Masalan, voqealar ketma-

ketligini tasvirlash, sabab-oqibat aloqalarini sxema orqali ko'rsatish o'quvchilarga matnni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

3. **Muammoli vaziyatlar:** o'quvchilarga matn mazmuniga oid muammoli savollar berish orqali ular matnni diqqat bilan o'qishga, tahlil qilishga va yechim topishga o'rganadilar. Muammoli vaziyatlar o'quvchilarda tanqidiy fikrlash va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalarini shakllantiradi.

4. **Loyiha yondashuvi:** o'quvchilar matn mazmuniga oid kichik loyiha yoki vazifa bajarish orqali bilimlarini amaliyotga tatbiq etadilar. Masalan, hikoya asosida qisqa dramatisatsiya tayyorlash, matn bo'yicha rasmlar chizish yoki voqealar ketma-ketligini sxemada tasvirlash ularning matnni tushunish darajasini oshiradi va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi.

5. **Ko'p darajali o'qitish:** o'qituvchi matnni tushuntirishda asosiy va ikkinchi darajali ma'lumotlarni ajratib, o'quvchilarga tahlil qilish va umumlashtirish imkoniyatini beradi. Shu yo'l bilan o'quvchilar matn mazmunini chuqurroq anglaydilar va asosiy fikrlarni mustaqil ravishda aniqlay boshlaydilar.

3. Matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish metodlari

Matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda bir nechta samarali metodlar mavjud:

1. **Savol-javob metodlari:** o'quvchiga matn mazmuniga oid savollar berish orqali asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajratish, sabab-oqibat aloqalarini aniqlash va matnni tahlil qilish ko'nikmalari shakllanadi. Savol-javoblar o'quvchilarning diqqatini jamlash va matnga faol yondashuvini ta'minlaydi.

2. **Matn bo'yicha qisqacha qayta hikoya qilish:** o'quvchi matn mazmunini qisqacha bayon qilishi orqali asosiy fikrlarni ajrata olish va mustaqil fikr bildirish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu metod ayniqsa 3–4-sinf o'quvchilari uchun samarali hisoblanadi, chunki ular hali matnni mustaqil tahlil qilish va umumlashtirish qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonida bo'ladilar.

3. **Rol o'yinlari va dramatisatsiya:** matn asosida voqealarni sahnalashtirish o'quvchilarning matnni tushunish va uni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ularning nutqiy va ijodiy faoliyatini ham rag'batlantiradi.

4. **Diagramma va sxemalar:** matn mazmunini vizual tarzda tasvirlash o'quvchilarda analitik fikrlashni rivojlantiradi. Diagramma va sxemalar asosida ular matn voqealarining ketma-ketligini, sabab-oqibat aloqalarini va muhim ma'lumotlarni aniq ko'rishadi.

5. **Guruhli muhokamalar:** o'quvchilar matn mazmunini guruhda muhokama qilganda, ularning fikr almashish, argumentatsiya qilish va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari rivojlantiriladi. Bu metod o'quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishga xizmat qiladi.

4. Pedagogik texnologiyalarni qo'llash tajribasi

Tadqiqot doirasida 3–4-sinf o'quvchilarida matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha amaliy mashg'ulotlar o'tkazildi. Mashg'ulotlar davomida interfaol metodlar, vizual va grafik vositalar, muammoli vaziyatlar va loyiha yondashuvi qo'llanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki:

O'quvchilar matn mazmunini yaxshiroq anglay boshladilar; asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajrata olish ko'nikmalari oshdi.

Mustaqil fikr bildirish, matn bo'yicha savol-javoblar va qisqacha qayta hikoya qilish orqali tanqidiy va ijodiy fikrlash rivojlantirildi.

Nutqiy kompetensiya oshdi: o'quvchilar fikrlarini aniq, mantiqiy va izchil bayon etishga o'rgandilar.

Mashg'ulotlarda interfaol metodlar va vizual vositalardan foydalanish o'quvchilarning darsga qiziqishini sezilarli darajada oshirdi.

Shu bilan birga, o'qituvchining pedagogik faoliyati ham yangi yondashuvlar orqali rivojlantirildi. Mashg'ulotlarni rejalashtirish, muammoli vaziyatlar yaratish va interfaol metodlarni qo'llash o'qituvchidan ijodkorlik, pedagogik mahorat va nazariy bilimlarni uyg'unlashtirishni talab qildi.

NATIJALAR

Tadqiqot jarayonida 3–4-sinf o'quvchilarida matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish bo'yicha o'tkazilgan eksperimental mashg'ulotlar va amaliy ishlanmalar natijalari quyidagilarni ko'rsatdi:

1. **Matn mazmunini tushunish darajasi oshdi.** Mashg'ulotlarda interfaol metodlar, vizual va grafik vositalar, muammoli vaziyatlar va loyiha yondashuvi qo'llanilgach, o'quvchilarning matn mazmunini anglash ko'nikmalari sezilarli darajada oshdi. O'quvchilar endilikda matndagi asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajratib olish, muhim ma'lumotlarni tanlash va matn mazmunini tizimli ravishda umumlashtirishga qodir bo'ldilar.
2. **Mustaqil fikr bildirish qobiliyati rivojlandi.** O'quvchilar matn asosida o'z nuqtai nazarini shakllantirish va uni mantiqiy ravishda bayon etish ko'nikmalarini rivojlantirdilar. Savol-javoblar, guruh muhokamalari va matn bo'yicha qisqacha qayta hikoya qilish mashg'ulotlari bu jarayonda samarali vosita bo'ldi. Shu orqali ular tanqidiy fikrlashni va ijodiy yondashuvni ham o'zlashtirdilar.
3. **Diqqat va tafakkur qobiliyati yaxshilandi.** Interfaol metodlar va vizual vositalar yordamida o'quvchilarning diqqatini jamlash va tafakkur faoliyatini faollashtirish mumkinligi aniqlanildi. Diagramma va sxemalar orqali matn mazmunini vizual tarzda ko'rib chiqish, sabab-oqibat aloqalarini tahlil qilish va voqealar ketma-ketligini aniqlash o'quvchilarda analitik fikrlashni rivojlantirdi.
4. **Nutq va kommunikativ ko'nikmalar oshdi.** Mashg'ulotlar davomida o'quvchilar fikrlarini aniq, mantiqiy va izchil ifodalashga o'rgandilar. Rol o'yinlari, dramatisatsiya va guruh muhokamalari orqali ular nutqiy faoliyatni rivojlantirish imkoniga ega bo'ldilar. Shu bilan birga, muloqot qilish va o'z fikrini boshqalar bilan baham ko'rish ko'nikmalari ham oshdi.
5. **O'qituvchi faoliyatining samaradorligi oshdi.** Pedagoglar mashg'ulotlarni rejalashtirish va amalga oshirishda yangi yondashuvlar, interfaol metodlar va vizual vositalardan foydalanish orqali o'quvchilarning matnni tushunish ko'nikmalarini samarali rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Bu, o'z navbatida, dars jarayonini yanada interaktiv va qiziqarli qiladi, o'quvchilarni faol ishtirok etishga rag'batlantiradi.
6. **Tajriba natijalarining statistik ko'rsatkichlari.** Eksperimental mashg'ulotlarda qatnashgan o'quvchilarning 85% dan ortig'i matn mazmunini to'liq tushunish va asosiy fikrlarni ajratib olish ko'nikmalarini sezilarli darajada oshirdi. Mustaqil fikr bildirish va matn bo'yicha qisqacha qayta hikoya qilish ko'nikmalari esa 78% o'quvchilarda yaxshilanishini ko'rsatdi. Ushbu natijalar metodik yondashuvlarning samaradorligini amaliy ravishda tasdiqladi.

Shu bilan birga, tadqiqot davomida aniqlangan muammolar ham mavjud bo'ldi. Ba'zi o'quvchilar vizual yordamlar yoki interfaol metodlarni qo'llashda dastlab qiynalishdi, ammo doimiy mashg'ulotlar va repetitsiyalar orqali ular bu qiyinchiliklarni engib o'tdilar. Bu esa pedagogik jarayonni bosqichma-bosqich va tizimli tashkil etish zaruratini yana bir bor tasdiqladi.

XULOSA

Mazkur tadqiqotning natijalari shuni ko'rsatdiki, 3–4-sinf o'quvchilarida matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishda interfaol metodlar, vizual va grafik vositalar, muammoli vaziyatlar va loyiha yondashuvi eng samarali vositalardan hisoblanadi. Ushbu yondashuvlar o'quvchilarning asosiy va ikkinchi darajali fikrlarni ajratish, matn mazmunini to'liq anglash, mustaqil fikr bildirish va tanqidiy yondashuv ko'nikmalarini shakllantirish imkonini beradi.

Tadqiqot davomida olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, pedagogik jarayonni fanlararo integratsiya va zamonaviy texnologiyalar yordamida tashkil etish o'quvchilarning tafakkur va nutqini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega. Interfaol mashg'ulotlar va vizual vositalar orqali o'quvchilar matnni nafaqat o'qib tushunish, balki uni tahlil qilish, umumlashtirish va amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini o'zlashtiradilar.

Shuningdek, tadqiqot pedagoglarga metodik tavsiyalar berish imkonini ham ko'rsatdi. Unga ko'ra, matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish jarayonida:

1. Mashg'ulotlarni bosqichma-bosqich va tizimli tashkil etish;
  2. Interfaol metodlar, vizual va grafik vositalardan muntazam foydalanish;
  3. Muammoli vaziyatlar va loyiha yondashuvlarini qo'llash;
  4. O'quvchilarning mustaqil va tanqidiy fikrlashini rag'batlantirish;
  5. Dars jarayonini qiziqarli va faol qiladigan pedagogik yondashuvlarni tatbiq etish
- kabi qoidalar asosida o'quv jarayoni samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkinligi aniqlangan.

Xulosa sifatida ta'kidlash mumkinki, 3–4-sinf o'quvchilarida matnni tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik jarayonning muhim qismi bo'lib, bu ko'nikmalar o'quvchilarning o'qish savodxonligini oshirish, tafakkur va nutqni rivojlantirish hamda ularni mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlashga o'rgatishda asosiy omil hisoblanadi. Shu bilan birga, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va yondashuvlarni dars jarayonida qo'llash orqali bu jarayon yanada samarali va interaktiv bo'lishi ta'minlanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Абдукаримова, М. Р. (2020). *Бошлангич синфларда она тили дарсларида матн билан ишлаш усуллари*. Тошкент: Турон-Иқтисод.
2. Алимова, З. Ш. (2019). *Оқувчиларда функционал саводхонликни ривожлантириши методлари*. Тошкент: Ўқитувчи нашриёти.
3. Баротов, Ю. В. (2018). *Педагогические технологии в начальной школе*. Москва: Просвещение.
4. Давронов, Н. С. (2021). *Интерактивные методы обучения в курсах родного языка*. Тошкент: Фан ва техника.
5. Зокиров, А. М. (2022). *Развитие навыков понимания текста у младших школьников*. Тошкент: Академия.
6. Erdanova Zamira Olimovna., Safarqulova Nasiba Olimjonovna Boshlang'ich sinf
7. o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirish
8. INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF
9. PEDAGOGY AND LINGUISTICS. Volume 01, Issue 02, 2024, 2024yil.
10. Olimovna, E. Z., & Olimjonovna, S. N. (2024, February). Boshlang'ich sinf o'qituvchilarida refleksiv ko'nikmalarni rivojlantirish jarayonlarini takomillashtirish. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS* (Vol. 1, No. 2, pp. 61-67).
11. Olimovna, E. Z. (2023). ILLUMINATION OF THE PROBLEM OF USING THE PEDAGOGICAL APPROACHES OF AL-HAKIM AT-TERMIZI IN THE HIGHER EDUCATION SYSTEM. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 13-17.
12. Olimovna, E. Z., & Durdona, N. M. (2025, January). ONA TILINI O'QITISHDA MATN USTIDA ISHLASH METODIKASI MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON MODERN DEVELOPMENT OF PEDAGOGY AND LINGUISTICS* (Vol. 2, No. 1, pp. 26-31).

13. Erdanova, Z., & Pardayeva, M. (2025). IMPROVING THE CONTENT OF THE METHODOLOGY OF WORKING ON TEXT IN TEACHING THE MOTHER LANGUAGE. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(1), 110-113.
14. Olimovna, E. Z. (2025). Improving the technology of working with text in native language lessons. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 5(3), 558-561.
15. Olimovna, E. Z. (2024). REFLECTIVE IN FUTURE PRIMARY CLASS TEACHERS CULTURE DEVELOPMENT PROCESSES IMPROVEMENT. *International Journal of Pedagogics*, 4(04), 87-90.
16. Nilufar BOYNAZAROVA. (2023). NATURE AND HUMAN HARMONY IN PERSONAL MORAL DEVELOPMENT. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 6-9. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3219>
17. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>
18. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>
19. Nilufar Boynazarova. (2023). ISSUES OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF PRIMARY CLASS STUDENTS. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 10-12. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3220>
20. Nilufar BOYNAZAROVA. (2023). NATURE AND HUMAN HARMONY IN PERSONAL MORAL DEVELOPMENT. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 6-9. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3219>
21. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>
22. Nilufar Boynazarova. (2023). FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE IN PRIMARY CLASS STUDENTS. *Open Access Repository*, 9(10), 99–102. Retrieved from <https://oarepo.org/index.php/oa/article/view/3553>
23. Nilufar Boynazarova. (2023). ISSUES OF ENVIRONMENTAL PROTECTION AND FORMATION OF ECOLOGICAL CULTURE OF PRIMARY CLASS STUDENTS. *World Bulletin of Social Sciences*, 27, 10-12. Retrieved from <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/3220>